

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Εκσυγχρονισμός νομικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας της «Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης Ανώνυμης Εταιρείας (Ε.Ρ.Τ. Α.Ε.)» και ενίσχυση του δημόσιου χαρακτήρα της και της ανταγωνιστικότητάς της στην αγορά των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης - Λήψη μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, σχετικά με τη θέσπιση κοινού πλαισίου για τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά και την τροποποίηση της οδηγίας 2010/13/ΕΕ (Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης - EUROPEAN MEDIA FREEDOM ACT)

Ι. Γενικές παρατηρήσεις

Α. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) Μέρη (Α΄-Δ΄), αποτελείται από σαράντα τρία (43) άρθρα, και αφορά την τροποποίηση του νομικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε., τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, «σχετικά με τη θέσπιση κοινού πλαισίου για τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά και την τροποποίηση της οδηγίας 2010/13/ΕΕ (ευρωπαϊκός κανονισμός για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης)», και τη ρύθμιση λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης.

Β. Το Μέρος Α΄, το οποίο διαρθρώνεται σε τέσσερα Κεφάλαια (Α΄-Δ΄) και είκοσι δύο (22) άρθρα (1-22), περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν την «Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ανώνυμη Εταιρεία (Ε.Ρ.Τ. Α.Ε.)». Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-2) ορίζονται ο σκοπός (άρθρο 1) και το αντικείμενο του Μέρους Α΄ του νομοσχεδίου (άρθρο 2). Σκοπός του είναι η ενίσχυση του δημόσιου χαρακτήρα και της ανταγωνιστικότητας της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. στην αγορά των μέσων μαζικής ενημέρωσης, καθώς και της εύρυθμης, διαφανούς και αποτελεσματικής λειτουργίας της δημόσιας ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, με την τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του ν. 4173/2013. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 42) στόχος των προτεινόμενων ρυθμίσεων είναι η πιο αποτελεσματική, διαφανής και σύγχρονη οργάνωση και λειτουργία της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε., μέσω της τροποποίησης, συμπλήρωσης, αναδιαμόρφωσης και προσθήκης διατάξεων, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό και να εναρμονισθεί, ως ανώνυμη εταιρεία του Δημοσίου, με τους νόμους 4972/2022 περί εταιρικής διακυβέρνησης των ανωνύμων εταιρειών του δημοσίου, και 5062/2023 σχετικά με το σύστημα επιλογής διοικήσεων φορέων του δημοσίου τομέα.

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 3-13) περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 3 επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός του νομικού πλαισίου που διέπει την Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. προκειμένου να εναρμονισθεί με τους ν. 5062/2023 περί νέου συστήματος επιλογής διοικήσεων φορέων του δημοσίου τομέα, 4972/2022 περί εταιρικής διακυβέρνησης των ανωνύμων εταιρειών του δημοσίου, και 4548/2018 περί αναμόρφωσης του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών. Μεταξύ άλλων, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν το περιεχόμενο του καταστατικού της εταιρείας και τη διαδικασία έγκρισής του με απόφαση των αρμόδιων υπουργών (τροποποίηση παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 4173/2013). Με το άρθρο 4, διά του οποίου προστίθεται νέο άρθρο 2Α στον ν. 4173/2013, παρέχεται η δυνατότητα σύστασης στην Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ομάδας εργασίας για την προώθηση της καινοτομίας στον τομέα των οπτικοακουστικών, ηλεκτρονικών και μη, μέσων ενημέρωσης, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα. Αντικείμενο της ομάδας εργασίας είναι, ιδίως, η ανάπτυξη ιδεών και τεχνολογιών (νεοφυείς τεχνολογίες), η αξιολόγηση και αξιοποίηση της σχετικής τεχνολογίας και, γενικότερα, η εκμετάλλευση τεχνολογιών αιχμής. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου 5, διά του οποίου προστίθεται νέο άρθρο 2Β στον ν. 4173/2013, παρέχεται η δυνατότητα στην Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. να συνάπτει μνημόνια συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και τους φορείς που εποπτεύονται από αυτό, για τον καθορισμό του πλαισίου αξιοποίησης του

ραδιοτηλεοπτικού περιεχομένου της εταιρείας για εκπαιδευτικούς σκοπούς, κατά τα οριζόμενα στη διάταξη. Το άρθρο 6, διά του οποίου προστίθεται νέο άρθρο 4 στον ν. 4173/2013, αφορά την κατάρτιση τετραετούς στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδίου της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. στο οποίο καθορίζονται οι μακροπρόθεσμοι βασικοί στόχοι για την εκπλήρωση των σκοπών της Εταιρείας, οι μέθοδοι πραγματοποίησής τους, το συνολικό κόστος, ο τρόπος επιμέρους δράσεων κ.λπ., και ρυθμίζονται, μεταξύ άλλων, η διαδικασία κατάρτισης και έγκρισής του. Περαιτέρω, τροποποιείται το άρθρο 6 του ν. 4173/2013 περί του μετοχικού κεφαλαίου και των πόρων της εταιρείας με την απάλειψη των ρυθμίσεων που αφορούν το ανταποδοτικό τέλος, οι οποίες μεταφέρονται στο προστιθέμενο στον ν. 4173/2013 νέο άρθρο 6Α. Στην τροποποιούμενη διάταξη ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι το ιδρυτικό μετοχικό κεφάλαιο της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. θεωρείται πλήρως και ολοσχερώς καταβληθέν. Επίσης, ορίζεται ότι ο προϋπολογισμός της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. θα εγκρίνεται, εφεξής, μόνο με απόφαση του Υπουργού στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης (άρθρο 7 του νομοσχεδίου). Με το άρθρο 8, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 6Α στον ν. 4173/2013, ρυθμίζεται εκ νέου η διαδικασία είσπραξης του ανταποδοτικού τέλους για την παροχή δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας (το οποίο δεν δύναται να είναι μικρότερο του ποσού των τριών (3) ευρώ), και καθορίζονται σαφώς οι υποχρεώσεις των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας. Μεταξύ άλλων, αυξάνεται σε 1% (από 0,5% που ισχύει σήμερα) το ποσοστό το οποίο παρακρατούν οι προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας ως αντάλλαγμα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους σύμφωνα με την παρούσα, ορίζεται ότι οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του ανταποδοτικού τέλους που δεν εισπράττονται κατ' έτος από τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, βεβαιώνονται και εισπράττονται μέσω της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), και προβλέπεται η επιβολή προστίμων σε αυτούς, σε περιπτώσεις παράβασης ή παράλειψης των ρυθμίσεων του παρόντος. Η Α.Α.Δ.Ε. παρακρατεί ως δαπάνη βεβαίωσης και είσπραξης, ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) από το ποσό που εισπράττεται υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. Κάθε έτος οι προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας υποβάλλουν στην Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ετήσια εκκαθαριστική κατάσταση που αφορά στην είσπραξη ανταποδοτικού τέλους του προηγούμενου έτους, η οποία συνοδεύονται από αντίστοιχες εκθέσεις ορκωτών ελεγκτών λογιστών των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας περί της ορθότητας και της πληρότητας των υποβαλλόμενων στοιχείων. Με τις διατάξεις του άρθρου 9 αναδιατυπώνεται το άρθρο 7 του ν. 4173/2013 όσον αφορά το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη συγκρότηση, τις αρμοδιότητες και τη λειτουργία της Γενικής Συνέλευσης. Με το άρθρο 10, διά του οποίου αντικαθίσταται

το άρθρο 9 του ν. 4173/2013, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν το Διοικητικό Συμβούλιο της Ε.Π.Τ. Α.Ε., ιδίως, όσον αφορά τη συγκρότηση και τη σύνθεσή του (καθίσταται, πλέον, από επταμελές, εννεαμελές), τη διαδικασία επιλογής των μελών του, τη θητεία τους (τετραετής), τις αμοιβές τους (οι οποίες καθορίζονται με απόφαση των αρμόδιων υπουργών), τα ασυμβίβαστα των μελών του, την τήρηση επαρκούς εκπροσώπησης ανά φύλο (τουλάχιστον το 1/3 του συνόλου των μελών), και την ιδιότητά τους ως εκτελεστικών ή μη. Σημειώνεται σχετικά, ότι η Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής πλέον θα διατυπώνει γνώμη μόνον για τον Πρόεδρο και το Διευθύνοντα Σύμβουλο της Ε.Π.Τ. Α.Ε. και όχι για τα λοιπά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, τα οποία θα εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση της εταιρείας μετά από εισήγηση του αρμόδιου Υπουργού. Εν συνεχεία, με το άρθρο 11, διά του οποίου αντικαθίσταται το άρθρο 9Α του ν. 4173/2013, ορίζονται εκ νέου οι αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου της Ε.Π.Τ. Α.Ε., και ο τρόπος ορισμού των προϊσταμένων των Γενικών Διευθύνσεων, των Διευθύνσεων και των Τμημάτων της, ενώ με το άρθρο 12, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 9Β στον ν. 4173/2013, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου και την κατάρτιση του Κανονισμού Λειτουργίας του. Τέλος, με το άρθρο 13, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 9Γ στον ν. 4173/2013, ρυθμίζονται εκ νέου οι αρμοδιότητες του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου της εταιρείας.

Με το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 14-20), μεταξύ άλλων, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν την εποπτεία και τον έλεγχο επί της Ε.Π.Τ. Α.Ε. (τροποποίηση διατάξεων του άρθρου 10 του ν. 4173/2013). Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι ο έλεγχος της εταιρείας ανατίθεται στο Ε.Σ.Ρ. και ότι η οικονομική εποπτεία της εταιρείας ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 14). Περαιτέρω, με το άρθρο 15, διά του οποίου αντικαθίσταται το άρθρο 11 του ν. 4173/2013, καταργούνται τα Συμβούλια Κοινωνικού Ελέγχου και ρυθμίζεται εκ νέου η διαδικασία ελέγχου της ανταπόκρισης του κοινού στην επιτέλεση της δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί στην Ε.Π.Τ. Α.Ε. και στην υλοποίηση του σκοπού και της αποστολής της, ο οποίος ανατίθεται, εφεξής, στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας, και πραγματοποιείται, ιδίως, με τη διεξαγωγή κυλιόμενων ερευνών κατά τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη. Με το άρθρο 16, διά του οποίου αντικαθίσταται το άρθρο 14 του ν. 4173/2013 περί Κανονισμών της Ε.Π.Τ. Α.Ε., ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τον Κανονισμό Λειτουργίας της εταιρείας, όπως η κατάρτιση, η έγκριση και το περιεχόμενό του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 14 του Κεφαλαίου Β' του ν. 4972/2022. Στη συνέχεια, με τις διατάξεις του άρθρου 17, διά του οποίου αντικαθίσταται το άρθρο 14

του ν. 4173/2013, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα προσωπικού της Ε.Π.Τ. Α.Ε. Μεταξύ άλλων, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία πρόσληψης δικηγόρων, τις μισθολογικές παροχές και τα επιδόματα των μουσικών του καλλιτεχνικού προσωπικού της Ε.Π.Τ. Α.Ε., και προβλέπεται η δυνατότητα καταβολής, στο προσωπικό της εταιρείας, κινήτρου απόδοσης, ανά έτος, κατά ανώτατο όριο μέχρι του ποσού των έξι εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (6.500.000) ευρώ συνολικά, υπό της οριζόμενες προϋποθέσεις και κατά την οριζόμενη διαδικασία. Ακόμη, με τις διατάξεις των άρθρων 18, 19 και 20 του νομοσχεδίου, προστίθενται άρθρα 15Α, 15Β και 15Γ στον ν. 4173/2013, τα οποία εισάγουν ρυθμίσεις που αφορούν τη δυνατότητα πρακτικής άσκησης ή μαθητείας στην Ε.Π.Τ. Α.Ε., με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας (άρθρο 18), την εισαγωγή του θεσμού της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στον τρόπο λειτουργίας της Ε.Π.Τ. Α.Ε. (άρθρο 19), και τη δυνατότητά της να συμμετέχει σε διεθνή προγράμματα και σε συμπράξεις με δημόσιους ή ιδιωτικούς ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς, διεθνείς οργανισμούς, εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και λοιπούς πολιτιστικούς, ενημερωτικούς ή τεχνολογικούς φορείς.

Τέλος, το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 21-22) περιλαμβάνει τελικές και μεταβατικές διατάξεις για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Μέρους Α'.

Με το Μέρος Β', το οποίο διαρθρώνεται σε τέσσερα Κεφάλαια (Α' -Δ') και δέκα τρία (13) άρθρα (23-35), εισάγονται μέτρα εφαρμογής ρυθμίσεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, σχετικά με τη θέσπιση κοινού πλαισίου για τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά και την τροποποίηση της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης) στην έννομη τάξη της χώρας μας. Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 23-24) ορίζονται ο σκοπός (άρθρο 23) και το αντικείμενο του Μέρους Β' του νομοσχεδίου (άρθρο 24). Σκοπός του Μέρους Β' είναι η αποτελεσματική και πλήρης εφαρμογή στην εθνική έννομη τάξη του ως άνω Κανονισμού. Αντικείμενό του είναι ο ορισμός των αρμόδιων αρχών στις οποίες παρέχεται εξουσία εφαρμογής του Κανονισμού και η ρύθμιση των επιμέρους αρμοδιοτήτων τους, καθώς και η τροποποίηση ρυθμίσεων για τις διαφημιστικές και άλλες δραστηριότητες του δημόσιου τομέα).

Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρο 25) τίθενται ορισμοί για την εφαρμογή του Μέρους Β'. Το Κεφάλαιο Γ' περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν, ιδίως, τον καθορισμό των αρμόδιων αρχών και τον μηχανισμό εφαρμογής του Κανονισμού. Ειδικότερα, στο άρθρο 26 ορίζονται ως αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή του Κανονισμού το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.), η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.), η Γενική

Γραμματεία Επικοινωνίας και Ενημέρωσης (Γ.Γ.Ε.Ε.), και το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.), και καθορίζονται οι αρμοδιότητές τους σε σχέση με τις ρυθμίσεις του Κανονισμού (άρθρο 26). Στο άρθρο 27 καθορίζονται τα καθήκοντα των παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης όσον αφορά τη διαφάνεια στον τρόπο λειτουργίας τους. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται ότι οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης δημοσιοποιούν με εμφανή και εύκολα προσβάσιμο τρόπο στους ιστοτόπους τους τα στοιχεία της ιδιοκτησίας τους, καθώς και το συνολικό ετήσιο ποσό των δημοσίων πόρων οι οποίοι προέρχονται από την κρατική διαφήμιση και κατανέμεται σε αυτούς (παρ. 1 του άρθρου 6 του Κανονισμού). Με το άρθρο 28, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διασφάλιση της συντακτικής ανεξαρτησίας. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης χαίρουν προστασίας ουσιαστικής συντακτικής ελευθερίας και ανεξαρτησίας κατά την ενάσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Επίσης, θεσπίζεται υποχρέωση των εν λόγω παρόχων, οι οποίοι παρέχουν ειδησεογραφικό περιεχόμενο και περιεχόμενο επικαιρότητας, ανεξάρτητα από τη μορφή του, να σέβονται και να διασφαλίζουν τη συντακτική ανεξαρτησία των συντακτικών αποφάσεων, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 6 του Ευρωπαϊκού Κανονισμού για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Περαιτέρω, ορίζονται οι διασφαλίσεις που πρέπει να παρέχονται με τα ως άνω μέτρα, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα. Στη συνέχεια, δεδομένου ότι με το άρθρο 8 του Κανονισμού ιδρύεται Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπηρεσιών Μέσων Ενημέρωσης (Συμβούλιο), το οποίο αντικαθιστά την Ομάδα των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Υπηρεσίες Οπτικοακουστικών Μέσων (ERGA), ορίζεται ότι κάθε αναφορά, στην εθνική νομοθεσία, στην Ομάδα ERGA, νοείται ως αναφορά στο ως άνω Συμβούλιο (άρθρο 29). Επίσης, θεσπίζεται η υποχρέωση των παρόχων πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών, σε περίπτωση που έχουν εύλογες αμφιβολίες όσον αφορά τη συμμόρφωση παρόχου υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης με τα οριζόμενα στην περ. δ) της παρ. 1 του άρθρου 18 του Κανονισμού, να αποστέλλουν σχετικό αίτημα ενημέρωσης προς το Ε.Σ.Π., το οποίο οφείλει να απαντήσει εντός της οριζόμενης προθεσμίας (άρθρο 30). Στη συνέχεια, θεσπίζεται υποχρέωση των φορέων του δημοσίου τομέα να δημοσιοποιούν τις δαπάνες που προτίθενται να κατανεύμουν για κρατική διαφήμιση ή για συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών που συνάπτονται με παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ή παρόχους επιγραμμικών πλατφορμών, καθώς και τις πραγματοποιηθείσες απ' αυτούς δαπάνες ανά πάροχο υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ή πάροχο επιγραμμικών πλατφορμών, στην ιστοσελίδα τους και στην ηλεκτρονική πλατφόρμα της Γ.Γ.Ε.Ε. σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προτεινό-

μενη διάταξη (παρ. 2 του άρθρου 25 του Κανονισμού (άρθρο 31). Στο άρθρο 32 προβλέπεται η δυνατότητα των αρμόδιων αρχών να ζητούν πληροφορίες, διευκρινίσεις και δεδομένα από φυσικά και νομικά πρόσωπα (παρ. 4 περ. α) και β) του άρθρου 7 του Κανονισμού) για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Το ίδιο εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις διαρθρωμένης συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών ή αιτήματος για την επιβολή υποχρεώσεων των παρόχων πλατφόρμας διαμοιρασμού βίντεο σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 15 του Κανονισμού. Περαιτέρω, θεσπίζεται υποχρέωση του Ε.Σ.Ρ. να συντάσσει και να δημοσιοποιεί στην ιστοσελίδα του ετήσια έκθεση σχετικά με την κατανομή των κρατικών διαφημιστικών δαπανών στους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και στους παρόχους επιγραμμικών πλατφορμών, βάσει των πληροφοριών που προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 25 του Κανονισμού, καθώς και σχετική εισήγηση που υποβάλλεται από την Γ.Γ.Ε.Ε. (άρθρο 33). Τέλος, θεσπίζονται διοικητικές κυρώσεις οι οποίες επιβάλλονται από το Ε.Σ.Ρ. στους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, σε περιπτώσεις παραβίασης των ρυθμίσεων των άρθρων 27 και 32 του παρόντος (άρθρο 34).

Τέλος, στο Κεφάλαιο Δ' (άρθρο 35) τίθενται εξουσιοδοτικές διατάξεις για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Μέρους Β'.

Με το Μέρος Γ' το οποίο αποτελείται από επτά (7) άρθρα (36-42), ρυθμίζονται λοιπά θέματα αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του άρθρου 36 συμπληρώνεται το πλαίσιο επιβολής των διοικητικών κυρώσεων της παρ. 1 του άρθρου 36 του ν. 4779/2021 από το Ε.Σ.Ρ., ιδίως για περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας που αφορούν τον σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξίας, το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορούμενου κ.λπ. Περαιτέρω, προβλέπεται η δυνατότητα ίδρυσης από τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ιδιοκτητών εντύπων, ιστοσελίδων, δημοσιογράφων, κατόχων άδειας ή βεβαίωσης νόμιμης λειτουργίας ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών ελεύθερης λήψης και παροχής συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, «Ελληνικού Συμβουλίου Μέσων Ενημέρωσης», ως φορέα αυτορρύθμισης πλήρως ανεξάρτητου από οποιαδήποτε πολιτική, κυβερνητική ή άλλη επιρροή, καθορίζονται οι σκοποί και οι αρμοδιότητές του, και προβλέπεται η κατ' έτος χρηματοδότησή του με ποσό έως τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ με απόφαση των αρμόδιων υπουργών (άρθρα 37 και 42 παρ.1). Επίσης, προβλέπεται ετήσια χρηματοδότηση μέχρι ποσού πενήντα χιλιάδων (50.000) ευρώ προς την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία «Παρατηρητήριο Στρατηγικών Αγωγών (Slapps) της Πανελλήνιας

Ομοσπονδίας Ενώσεων Συντακτών (Π.Ο.Ε.ΣΥ.) Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία», η οποία λειτουργεί ως ανεξάρτητος εξωδικαστικός μηχανισμός τεκμηρίωσης, καταγραφής και υποστήριξης δημοσιογράφων και υπερασπιστών της ελευθερίας του λόγου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από προδήλως αβάσιμες ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (άρθρο 38). Ακόμη, θεσμοθετείται Εθνική Στρατηγική για την Παιδεία στα Μέσα, με σκοπό την μείωση της παραπληροφόρησης και την ενίσχυση της κατανόησης της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα. Η διάρκειά της είναι τριετής και ο συντονισμός της εφαρμογής της ανατίθεται στην Γ.Γ.Ε.Ε., κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 39). Θεσπίζεται, επίσης, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ασφάλεια των Δημοσιογράφων με σκοπό την προστασία των επαγγελματιών της δημοσιογραφίας από κάθε μορφή βίας ή εκφοβισμού και την αντιμετώπιση των απειλών κατά της σωματικής, ψυχολογικής και επαγγελματικής ασφάλειάς τους, το οποίο συντάσσεται από τη Γ.Γ.Ε.Ε., εγκρίνεται με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού, και επικαιροποιείται ανά τριετία (άρθρο 40). Στο άρθρο 41 ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου και ραδιοφωνικών σταθμών, με τη συνέχιση του προγράμματος επιδότησης της εισφοράς δύο τοις εκατό (2%) υπέρ του Ενιαίου Δημοσιογραφικού Οργανισμού Επικουρικής Ασφάλισης Περίθαλψης (Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π.).

Τέλος, στο άρθρο 42 τίθενται εξουσιοδοτικές διατάξεις για την εφαρμογή των άρθρων 37, 38 και 39 του Μέρους Γ'.

Στο Μέρος Δ' (άρθρο 43) ορίζεται η έναρξη ισχύος των ρυθμίσεων του νόμου.

Γ. Με την Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3.10.1989 θεσπίσθηκαν ρυθμίσεις με σκοπό τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων. Νομική βάση αποτέλεσαν τα άρθρα 57 παρ. 2 (περί συντονισμού εθνικών διατάξεων για την ανάληψη και την άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων) και 66 (περί υπηρεσιών) της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, υπό το σκεπτικό ότι «οι τηλεοπτικές δραστηριότητες συνιστούν, υπό κανονικές συνθήκες, υπηρεσίες κατά την έννοια της συνθήκης», «ότι η συνθήκη προβλέπει την ελεύθερη κυκλοφορία όλων των υπηρεσιών που παρέχονται συνήθως έναντι αμοιβής (...)», «ότι το δικαίωμα αυτό, εφαρμοζόμενο στη μετάδοση και τη διανομή τηλεοπτικών υπηρεσιών, αποτελεί επίσης μια ειδική εκδήλωση, στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου, μιας γενικότερης αρχής, δηλαδή της ελευθερίας της έκφρασης όπως διακηρύσσεται στο άρθρο 10 παράγραφος 1 της Σύμβασης πε-

ρί των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη» και «ότι, για το λόγο αυτό, η έκδοση οδηγιών για τη δραστηριότητα της τηλεοπτικής μετάδοσης και διανομής προγραμμάτων πρέπει να διασφαλίζει την ελεύθερη άσκησή της με βάση το παραπάνω άρθρο, τηρώντας μόνον παράλληλα τα όρια που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού και στο άρθρο 56 παράγραφος 1 της Συνθήκης». Η Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10.3.2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) κατήργησε την ανωτέρω Οδηγία. Στόχο της ισχύουσας Οδηγίας 2010/13 αποτελεί κυρίως «η δημιουργία χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα για υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων με ταυτόχρονη εξασφάλιση υψηλού βαθμού προστασίας των στόχων γενικού συμφέροντος, ιδίως της προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, καθώς και της προώθησης δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία» (βλ. αιτιολογική σκέψη Οδηγίας (104)). Νομική βάση για την έκδοση της Οδηγίας αποτέλεσαν, όπως και στην προϊσχύσασα, τα άρθρα 53 παρ. 1 και 62, και, επιπλέον, το άρθρο 167 παρ. 4 (δράση της Ε.Ε. λαμβανομένων υπόψη των πολιτιστικών πτυχών, για λόγους σεβασμού και προώθησης της πολυμορφίας των πολιτισμών της) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τον Σεπτέμβριο του 2022 κατατέθηκε Πρόταση για την έγκριση Κανονισμού «σχετικά με τη θέσπιση κοινού πλαισίου για τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά (ευρωπαϊκή πράξη για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης) και την τροποποίηση της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ». Κατά το αιτιολογικό της, η πρόταση ενισχύει και οργανώνει τον ευρωπαϊκό χώρο πληροφοριών, διότι «[ο] τομέας των μέσων ενημέρωσης αποτελεί μέρος του οικοσυστήματος των τομέων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (...) που είναι καίριας σημασίας για μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάκαμψη και για τη διττή (πράσινη και ψηφιακή) μετάβαση της οικονομίας της ΕΕ. Ταυτόχρονα, οι υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης δεν αποτελούν μόνο έναν σημαντικό και δυναμικό οικονομικό τομέα, αλλά είναι επίσης απαραίτητες για μια υγιή κοινωνία των πολιτών αλλά και για τις οικονομικές ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της ισότητας (...)».

Στο πλαίσιο αυτό, η Πρόταση είχε ως στόχο τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και της λειτουργίας των παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης. Κατά τη σχετική επεξήγηση, «(...) οι εταιρείες μέσων ενημέρωσης αντιμετωπίζουν εμποδία που δυσχε-

ραίνουν τη λειτουργία τους και επηρεάζουν τις επενδυτικές συνθήκες στην εσωτερική αγορά, όπως οι διαφορετικοί εθνικοί κανόνες και διαδικασίες που σχετίζονται με την ελευθερία και την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης. Οι κανόνες αυτοί περιλαμβάνουν ιδίως τον έλεγχο των συγκεντρώσεων της αγοράς για λόγους πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης και μέτρων προστατευτισμού που επηρεάζουν τη λειτουργία των εταιρειών μέσων ενημέρωσης. Οι κανόνες αυτοί έχουν δημιουργήσει κατακερματισμό στην εσωτερική αγορά, επηρεάζοντας την ασφάλεια δικαίου για τους παράγοντες της αγοράς των μέσων ενημέρωσης και με αποτέλεσμα το πρόσθετο κόστος όταν δραστηριοποιούνται διασυννοριακά. Η εικόνα περιπλέκεται περαιτέρω λόγω της ανεπαρκούς συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ρυθμιστικών αρχών των μέσων ενημέρωσης (...) Η ανεπαρκής κανονιστική σύγκλιση που προκύπτει επηρεάζει τους παράγοντες της αγοράς των μέσων ενημέρωσης, ιδίως τους παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και τις πλατφόρμες διαμοιρασμού βίντεο, και βλάπτει το δημόσιο συμφέρον. Ο ρόλος των ρυθμιστικών αρχών των μέσων ενημέρωσης είναι επίσης καθοριστικός για την προστασία από αναξιόπιστους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που τελούν υπό τον κρατικό έλεγχο ορισμένων τρίτων χωρών, είτε από οικονομική άποψη είτε ως προς το περιεχόμενο, γεγονός που ενδέχεται να βλάψει ή να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια και άμυνα. Οι Ευρωπαίοι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης αντιμετωπίζουν επίσης αυξανόμενη παρέμβαση στις συντακτικές αποφάσεις τους και στην ικανότητά τους να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης (...) στην εσωτερική αγορά, όπως αποδεικνύεται από τις ετήσιες εκθέσεις της Επιτροπής για το κράτος δικαίου και το Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης (...) Τέλος, οι φραγμοί στην εσωτερική αγορά και οι άνισοι όροι ανταγωνισμού προκύπτουν από την αδιαφανή και άδικη κατανομή των οικονομικών πόρων (...) Η ρύθμιση στον τομέα αυτό είναι κατακερματισμένη και περιορισμένη, καθώς πολλά κράτη μέλη δεν διαθέτουν ειδικούς κανόνες και οι υφιστάμενοι κανόνες ποικίλλουν ως προς το πεδίο εφαρμογής τους, εις βάρος της ασφάλειας δικαίου και με τον επακόλουθο κίνδυνο λήψης αυθαίρετων αποφάσεων ή αποφάσεων που εισάγουν διακρίσεις (...).

Ως νομική βάση της Πρότασης επελέγη το άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο προβλέπει την έκδοση μέτρων σχετικά με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον, το άρθρο 114 της ΣΛΕΕ προσφέρει «κατάλληλη νομική βάση για τη δημιουργία νέων

δομών βάσει του δικαίου της ΕΕ», εν προκειμένω, λόγω της προτεινόμενης ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Υπηρεσιών Μέσων Ενημέρωσης. Η ως άνω δράση της Ε.Ε. δικαιολογείται σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, εφόσον «[ο]ι στόχοι της παρέμβασης [της Ε.Ε.] δεν μπορούν να επιτευχθούν εάν τα κράτη μέλη ενεργήσουν μεμονωμένα, δεδομένου ότι τα προβλήματα έχουν διασυνοριακό χαρακτήρα και δεν περιορίζονται σε ένα μόνο κράτος μέλος ή σε ένα υποσύνολο κρατών μελών (...) Μια κοινή προσέγγιση της ΕΕ, η οποία προωθεί τη σύγκλιση, τη διαφάνεια, την ασφάλεια δικαίου και τους ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τους σχετικούς παράγοντες της αγοράς μέσων ενημέρωσης, είναι ο καλύτερος τρόπος για την προώθηση της εσωτερικής αγοράς μέσων ενημέρωσης. Θα μειώσει τον φόρτο για τους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, οι οποίοι πρέπει να συμμορφώνονται με διαφορετικά εθνικά νομικά καθεστώτα όταν δραστηριοποιούνται σε διάφορα κράτη μέλη. Θα ενισχύσει την ασφάλεια δικαίου για τους παράγοντες της αγοράς των μέσων ενημέρωσης, προωθώντας έτσι τον θεμιτό ανταγωνισμό και τις διασυνοριακές επενδύσεις. Θα δώσει επίσης τη δυνατότητα στις ρυθμιστικές αρχές των μέσων ενημέρωσης να υιοθετήσουν συντονισμένες απαντήσεις σε θέματα που επηρεάζουν τον χώρο πληροφοριών της ΕΕ και ιδίως την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών της ΕΕ (...)». Εξ άλλου, αναφέρεται ότι «οι υπερβολικά ομοιόμορφοι και λεπτομερείς κανόνες της ΕΕ για την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης θα ήταν ανεπιθύμητοι και δυσανάλογοι, δεδομένου ότι οι κανόνες αυτοί πρέπει να προσαρμόζονται στο ιστορικό και πολιτιστικό υπόβαθρο κάθε κράτους μέλους». Συναφώς, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, «η πρωτοβουλία βασίζεται στα υφιστάμενα νομικά πλαίσια και [επικεντρώνεται] μόνο σε τομείς στους οποίους κρίνεται αναγκαία η ανάληψη πρόσθετης δράσης από την ΕΕ για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς μέσων ενημέρωσης (...). Περιορίζεται σε ζητήματα για τα οποία τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιτύχουν ικανοποιητικές λύσεις από μόνα τους και προβλέπει μια καλά σταθμισμένη εναρμόνιση που δεν υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του στόχου της θέσπισης κοινού πλαισίου για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, διασφαλίζοντας παράλληλα την ποιότητα των εν λόγω υπηρεσιών. Το γεγονός ότι πολλοί από τους προτεινόμενους κανόνες βασίζονται σε αρχές συμβάλλει επίσης στη διασφάλιση της αναλογικότητας των προτάσεων (...)».

Η Επιτροπή επέλεξε τη μορφή του Κανονισμού, ως νομικής πράξης, διότι, «[δ]εδομένων των ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν και δεδομένου του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου, ο Κανονισμός είναι καταλληλότερος από την Οδηγία για τη διασφάλιση συνεκτικού επιπέδου

προστασίας σε ολόκληρη την ΕΕ και για τη μείωση των κανονιστικών αποκλίσεων που θα παρεμπόδιζαν την ανεξάρτητη παροχή υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά. Θα διευκολύνει την ταχεία εφαρμογή των νέων κανόνων της ΕΕ, αντιμετωπίζοντας με τον τρόπο αυτό τα προβλήματα ταχύτερα. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί η χρονοβόρα διαδικασία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, θα αποφευχθούν πιθανές αποκλίσεις ή στρεβλώσεις κατά τη διαδικασία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, με τον καθορισμό άμεσα εφαρμοστέων διατάξεων και την αποφυγή καταστάσεων στις οποίες τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν τη διαδικασία μεταφοράς ως πρόσχημα για τη θέσπιση ή τη διατήρηση νομοθετικών μέτρων που στην ουσία στρέφονται κατά των ανεξάρτητων παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ή εισάγουν με άλλον τρόπο διακρίσεις (...) Με τη θέσπιση άμεσα εφαρμοστέων διατάξεων, ο προτεινόμενος κανονισμός θα διασφαλίσει επίσης την αποτελεσματική και αποδοτική συνεργασία μεταξύ των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και φορέων των κρατών μελών για τα μέσα ενημέρωσης» (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0457>).

Η πρόταση συνοδεύθηκε από τη Σύσταση (ΕΕ) 2022/1634 της Επιτροπής, της 16.9.2022, «σχετικά με εσωτερικές διασφαλίσεις για τη συντακτική ανεξαρτησία και τη διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος στον τομέα των μέσων ενημέρωσης» (<http://data.europa.eu/eli/reco/2022/1634/oj>). Η Σύσταση περιλαμβάνει κατάλογο εθελοντικών ορθών πρακτικών για τα κράτη μέλη και τους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης με σκοπό την προώθηση της ελευθερίας σύνταξης (editorial independence) και της διαφάνειας όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά.

Έτσι, για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των συντακτικών αποφάσεων (independence of individual editorial decisions), οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ενθαρρύνονται να συντάσσουν και να δημοσιεύουν εσωτερικούς κανόνες, αποτυπωμένους σε χάρτες, κώδικες ή άλλες κατευθυντήριες γραμμές και έγγραφα πολιτικής, οι οποίοι διασφαλίζουν ακεραιότητα του συντακτικού περιεχομένου («συντακτική ακεραιότητα» (editorial integrity)). Για τη διασφάλιση «συντακτικής ανεξαρτησίας» από κάθε μορφή αδικαιολόγητης παρέμβασης (editorial independence) οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ενθαρρύνονται να καθιερώσουν μηχανισμούς, όπως ανώνυμη ή εμπιστευτική επισήμανση περιπτώσεων άσκησης πίεσης, δικαίωμα εναντίωσης στην υπογραφή άρθρων τροποποιημένων εν αγνοία των συντακτών τους ή παρά τη θέλησή τους, επιφύλαξη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του εργατικού ή άλλου δικαίου, ρήτρες συνειδησης για την προστασία από πειθαρχικές κυρώσεις ή αυθαίρετες απολύσεις, και σύσταση εσωτερικών ανε-

ξάρτητων φορέων ή δομών, όπως επιτροπές δεοντολογίας ή εποπτείας, διαμεσολαβητές, επαγγελματικές ομάδες εκπροσώπησης του προσωπικού σύνταξης, ομάδες διαλόγου μεταξύ διοίκησης και δημοσιογράφων και άλλων επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης, διευθυντές υπεύθυνους για τη διασφάλιση του σεβασμού των αρχών της ανεξάρτητης δημοσιογραφίας και της ελευθερίας του Τύπου από την πολιτική του παρόχου υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης κ.λπ.

Επίσης, οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ενθαρρύνονται να προωθούν τη συμμετοχή δημοσιογράφων ή των οργάνων εκπροσώπησής τους στις διαδικασίες διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων, μέσω, λ.χ., της καθιέρωσης δικαιωμάτων ενημέρωσης επί ζητημάτων αλλαγής της σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου, της νομικής μορφής ή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του παρόχου υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, διαδικασιών εκκαθάρισης ή άλλων διαρθρωτικών αλλαγών, ή μέσω της συμμετοχής ενός ή περισσότερων εκπροσώπων των δημοσιογράφων στο διοικητικό συμβούλιο, όταν αυτό είναι συμβατό με τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες, οι οποίοι συνάδουν με το δίκαιο της Ε.Ε.

Η Σύσταση αναφέρεται και στη βελτίωση της βιωσιμότητας των παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και των μακροπρόθεσμων επενδύσεων στην παραγωγή περιεχομένου, όπως και στη διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των μέσων ενημέρωσης. Ως προς την τελευταία, προτείνει τη δημοσιοποίηση λεπτομερών και επίκαιρων πληροφοριών σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους, την ύπαρξη συμφερόντων, δεσμών ή δραστηριοτήτων των ιδιοκτητών τους ή άλλων συμφερόντων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη λήψη των στρατηγικών τους αποφάσεων ή τη συντακτική τους γραμμή, και τυχόν αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς τους. Επίσης, προτείνει την ανάθεση σε αρμόδια εθνική ρυθμιστική αρχή ή φορέα της δημιουργίας και της διατήρησης ειδικής διαδικτυακής βάσης δεδομένων για την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης, με αναλυτικά δεδομένα σχετικά με διάφορους τύπους μέσων ενημέρωσης, μεταξύ άλλων, σε περιφερειακό και/ή τοπικό επίπεδο, στην οποία το κοινό θα έχει εύκολη, ταχεία και αποτελεσματική δωρεάν πρόσβαση, όπως και την εκπόνηση τακτικών εκθέσεων σχετικά με την ιδιοκτησία των υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης που υπάγονται στη δικαιοδοσία ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους.

Τον Απρίλιο του 2024, εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τη θέσπιση κοινού πλαισίου για τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική αγορά και την τροποποίηση της οδηγίας 2010/13/ΕΕ (Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης). Ο Κανονισμός «θεσπίζει κοινούς κανό-

νες για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών μέσωσ ενημέρωσης και ιδρύει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπηρεσιών Μέσων Ενημέρωσης, διαφυλάσσοντας παράλληλα την ανεξαρτησία και την πολυφωνία των υπηρεσιών μέσωσ ενημέρωσης» (άρθρο 1 παρ. 1).

Ο σκοπός της προσέγγισης των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών με αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς θεμελιώνεται στο ότι η προστασία της ελευθερίας και της πολυφωνίας των μέσωσ ενημέρωσης, «δύο εκ των κύριων πυλώνων της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου αποτελεί ουσιαστικό χαρακτηριστικό της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για τις υπηρεσίες μέσωσ ενημέρωσης (...). Η Ένωση θα πρέπει να βοηθήσει τον τομέα των μέσωσ ενημέρωσης ούτως ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει αυτές τις ευκαιρίες εντός της εσωτερικής αγοράς, προστατεύοντας ταυτόχρονα τις κοινές αξίες της Ένωσης και των κρατών μελών της, όπως η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων» (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (2)).

Ως προς το σκέλος της επικουρικότητας, η ενωσιακή πράξη δικαιολογείται από το ότι «η διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών μέσωσ ενημέρωσης, δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη, επειδή δεν μπορούν ή ενδέχεται να μην έχουν κίνητρα για την επίτευξη της αναγκαίας εναρμόνισης και συνεργασίας ενεργώντας μεμονωμένα, αλλά μπορεί, λόγω της ολοένα και πιο ψηφιακής και διασυννοριακής παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης περιεχομένου μέσωσ ενημέρωσης, καθώς και του μοναδικού ρόλου των υπηρεσιών μέσωσ ενημέρωσης, να επιτευχθεί καλύτερα σε επίπεδο Ένωσης (...). Σύμφωνα [δε] με την αρχή της αναλογικότητας (...) ο κανονισμός δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη του εν λόγω στόχου» (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (76)). Επίσης, διευκρινίζεται ότι ο Κανονισμός σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη, ιδίως τα άρθρα 7, 8, 11, 16, 47, 50 και 52. «Συνεπώς (...) θα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται με τον δέοντα σεβασμό στα εν λόγω δικαιώματα και αρχές. Ειδικότερα, καμία διάταξη του (...) Κανονισμού δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ως παρέμβαση στην ελευθερία της πληροφόρησης, τη συντακτική ελευθερία ή την ελευθερία του Τύπου, όπως κατοχυρώνονται στα εθνικά συνταγματικά δίκαια που συνάδουν με τον Χάρτη, ή ως παρότρυνση των κρατών μελών να θεσπίζουν απαιτήσεις για το συντακτικό περιεχόμενο των εκδόσεων τύπου (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (77)).

Εξ άλλου, διευκρινίζεται ότι «[ο]ι πάροχοι υπηρεσιών μέσωσ ενημέρωσης θα πρέπει να θεσπίζουν εσωτερικές διασφαλίσεις με σκοπό την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των “συντακτικών αποφάσεων”, προσαρμοσμένων στο

μέγεθος, τη δομή και τις ανάγκες τους». Συναφώς, γίνεται αναφορά στη Σύσταση (ΕΕ) 2022/1634 της Επιτροπής, η οποία «παρέχει κατάλογο εθελοντικών εσωτερικών διασφαλίσεων που μπορούν να υιοθετήσουν οι επιχειρήσεις μέσωσν ενημέρωσης στο πλαίσιο αυτό». Καθίσταται σαφές, όμως, ότι ο Κανονισμός δεν πρέπει να ερμηνεύεται «κατά τρόπο που να στερεί από τους ιδιοκτήτες ιδιωτικών παρόχων υπηρεσιών μέσωσν ενημέρωσης το προνόμιό τους να θέτουν στρατηγικούς ή γενικούς στόχους ή να προωθούν την ανάπτυξη και την οικονομική βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους. Στο πλαίσιο αυτό, ο (...) κανονισμός θα πρέπει να αναγνωρίζει ότι ο στόχος της ενίσχυσης της συντακτικής ανεξαρτησίας χρειάζεται να συμβιβαστεί με τα νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα των ιδιοκτητών ιδιωτικών μέσωσν ενημέρωσης, όπως το δικαίωμα να καθορίζουν τη συντακτική γραμμή του παρόχου υπηρεσιών μέσωσν ενημέρωσης και να διαμορφώνουν τη σύνθεση των συντακτικών ομάδων τους» (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (35)).

Σε κάθε περίπτωση, «τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες σε συγκεκριμένους τομείς, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω κανόνες διασφαλίζουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας της πολυφωνίας των μέσωσν ενημέρωσης ή της συντακτικής ανεξαρτησίας σύμφωνα με τον (...) Κανονισμό και συμμορφώνονται με το ενωσιακό δίκαιο και ότι τα κράτη μέλη δεν περιορίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών μέσωσν ενημέρωσης από άλλα κράτη μέλη που συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχουν θεσπισθεί στους εν λόγω τομείς. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξακολουθήσουν να έχουν τη δυνατότητα να διατηρούν ή να θεσπίζουν μέτρα για τη διαφύλαξη της πολυφωνίας των μέσωσν ενημέρωσης ή της συντακτικής ανεξαρτησίας σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά πτυχές που δεν καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό, στον βαθμό που τα εν λόγω μέτρα συμμορφώνονται με το ενωσιακό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (8)). Ο Κανονισμός θεσπίζει στο άρθρο του 26 διαδικασία παρακολούθησης της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών μέσωσν ενημέρωσης. Επίσης, στο άρθρο 27 προβλέπει αξιολόγηση και υποβολή σχετικής έκθεσης, το αργότερο έως τις 8.8.2028 και, στη συνέχεια, ανά τετραετία, βάσει των πληροφοριών που θα τις διαβιβάζουν τα κράτη. (Όσον αφορά τον Κανονισμό, βλ. και Ioannis Iglezakis (2023, posted: 2024), *The European Media Freedom Act: A Milestone for Media Freedom and Pluralism in the Era of Information*. Διαθέσιμο σε: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4877076, και Α. Αλιγιάκη, Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Θεμελιωδών Ελευθεριών-Δικαιωμάτων, 2024, σελ. 203-206).

II. Παρατηρήσεις επί Μέρους Β΄

Α. Δεδομένου ότι το κείμενο του νομοσχεδίου στο Μέρος Γ΄ περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης (Γ.Γ.Ε.Ε.), στο τέλος του τίτλου του νομοσχεδίου θα πρέπει να προστεθεί η φράση «και άλλες διατάξεις».

Β. Για λόγους πληρότητας και σαφήνειας, θα ήταν χρήσιμο να αναγράφονται στους τίτλους των άρθρων του Μέρους Β΄ οι διατάξεις του Κανονισμού των οποίων την εφαρμογή αφορούν τα προτεινόμενα άρθρα.

Γ. Σε κάθε περίπτωση, «τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες σε συγκεκριμένους τομείς, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω κανόνες διασφαλίζουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης ή της συντακτικής ανεξαρτησίας σύμφωνα με τον (...) Κανονισμό και συμμορφώνονται με το ενωσιακό δίκαιο και ότι τα κράτη μέλη δεν περιορίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης από άλλα κράτη μέλη που συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχουν θεσπισθεί στους εν λόγω τομείς. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξακολουθήσουν να έχουν τη δυνατότητα να διατηρούν ή να θεσπίζουν μέτρα για τη διαφύλαξη της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης ή της συντακτικής ανεξαρτησίας σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά πτυχές που δεν καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό, στον βαθμό που τα εν λόγω μέτρα συμμορφώνονται με το ενωσιακό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (Κανονισμός, αιτιολογική σκέψη (8)).

Πλην του Κανονισμού, την ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνουν το άρθρο 11 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 19 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Το άρθρο 11 του Χ.Θ.Δ.Ε.Ε. ορίζει ότι «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων. 2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές». Το άρθρο 10 της Ε.Σ.Δ.Α. ορίζει ότι «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης, καθώς και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς παρέμβαση δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα Κράτη να υποβάλλουν τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεόρασης σε καθεστώς αδειοδότησης. 2. Η άσκηση των ελευθεριών αυτών,

δεδομένου ότι συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, μπορεί να υπαχθεί σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, που προβλέπονται από τον νόμο και αποτελούν αναγκαία μέτρα, σε δημοκρατική κοινωνία, για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή τη δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων τρίτων, την παρεμπόδιση κοινολόγησης εμπιστευτικών πληροφοριών ή τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας». Και το άρθρο 19 του Δ.Σ.Α.Π.Δ. ορίζει ότι «1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του. 2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του. 3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι απαραίτητοι: α. Για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων, β. Για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών».

Στην εθνική έννομη τάξη, η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 του Συντάγματος. Κατά τη σχετική εθνική συνταγματική ρύθμιση, «1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους. 2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται. 3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία: (...) 7. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης και με την ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. 8. Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. 9. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ε-

νός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει (...).».

Με τις διατάξεις αυτές κατοχυρώνεται το θεμελιώδες για μία δημοκρατική κοινωνία δικαίωμα της ελεύθερης εκφράσεως και διαδόσεως των στοχασμών προφορικά, εγγράφως και διά του τύπου (ελευθεροτυπία). Κατά τις διατάξεις αυτές, ο τύπος, ως θεσμός, είναι ελεύθερος για να μπορεί να επιτελεί τη δημόσια αποστολή του, που συνίσταται στην ακώλυτη αλληλεπίδραση αυτού και της κοινής γνώμης. Στο πλαίσιο αυτό απαγορεύεται η λογοκρισία και κάθε άλλη επέμβαση της πολιτείας η οποία μπορεί να αναίρεσει ή να παρακωλύσει ουσιωδώς την άσκηση του δικαιώματος αυτού, η δε πολιτεία λαμβάνει τα κατά περίπτωση πρόσφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της ασκήσεως του δικαιώματος και την προαγωγή της αποστολής του τύπου (...). Το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας περιλαμβάνει αφενός μεν το δικαίωμα του τύπου να πληροφορεί το κοινό, προϋπόθεση για την άσκηση του οποίου αποτελεί η, ωσαύτως κατοχυρούμενη με τις ανωτέρω διατάξεις, ελεύθερη αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών, αφετέρου δε, εν όψει και του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος, το δικαίωμα κάθε πολίτη να πληροφορείται και να ενημερώνεται τακτικά και ελεύθερα για κάθε πολιτικό και κοινωνικό εν γένει θέμα που τον ενδιαφέρει (...)» (ΣτΕ 1780/2019). Η συνταγματική αναθεώρηση 2001 πρόσθεσε ειδικό άρθρο (5Α) που κατοχυρώνει το «δικαίωμα στην πληροφόρηση» και το «δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας» (βλ. Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, 4η έκδ., 2012, σελ. 415 και Κ. Χρυσόγονο, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 2023, σελ. 442-446). Κατά το άρθρο 5Α, «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. 2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19».

Ο τύπος περιλαμβάνει όλα τα έντυπα που είναι κατάλληλα και προορισμένα για διάδοση. Λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης και της διάδοσης της χρήσης του διαδικτύου ως μέσου ηλεκτρονικής πληροφόρησης, οι διατάξεις περί τύπου υποστηρίζεται ότι πρέπει να εφαρμόζονται αναλογικά και επί κειμένων που αναρτώνται στο διαδίκτυο μέσω των ηλεκτρονικών ιστοσελίδων των μέσων ενημέρωσης (ιστοσελίδες εφημερίδων, περιοδικών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών) που λειτουργούν και προορίζονται ως μέσο

διακίνησης πληροφοριών (βλ. Ε. Βενιζέλο (-Ε. Κουράκου), Το Ελληνικό Σύνταγμα, τόμ. 1, 2025, άρθ. 14, σελ. 685 και 687 και Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 462-464).

Η άσκηση του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας «τελεί υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των γενικώς ισχυόντων κανόνων δικαίου της κείμενης νομοθεσίας, όπως συνάγεται από τη διατύπωση, τόσο του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος («(...) τηρώντας τους νόμους του Κράτους»), όσο και του άρθρου 10 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. ΣτΕ 1780/2019. Ομοίως ΣτΕ 3048/1996). Το άρθρο 14 παρ. 1 περιέχει γενική επιφύλαξη νόμου. Κατά τον Π. Δαγτόγλου, «νόμοι του κράτους», κατά την έννοια του άρθρου 14 παρ. 1, είναι οι «τυπικοί νόμοι», «οι ψηφιζόμενοι δηλαδή από την Βουλή κατά την νομοθετική διαδικασία που ορίζει το Σύνταγμα και εκδιδόμενοι και δημοσιευόμενοι στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας» (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 426 και 514). Γίνεται δεκτό, όμως, ότι περιλαμβάνονται και οι ουσιαστικοί νόμοι (βλ. Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 449). Μεταξύ των κανόνων των οποίων η εφαρμογή δικαιολογεί την επιβολή περιορισμών στην ελευθερία του τύπου, είναι και εκείνοι που κατοχυρώνουν δικαιώματα και ελευθερίες άλλων προσώπων, «υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί παρίστανται, ενόψει και της κατοχυρούμενης από το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας, ως απολύτως αναγκαίοι για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των τρίτων. Ενόψει των ανωτέρω, περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος του πληροφορείν και του δικαιώματος στην πληροφόρηση μπορεί να δικαιολογηθούν προδήλως για την προστασία της αξίας, της προσωπικότητας και του απαραβίαστου του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου του ατόμου (άρθρα 2 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του Συντάγματος)» (ΣτΕ 1227/2020. Βλ. και Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 434 και Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 448-455). Οι ειδικοί περιορισμοί τύπου είναι συνταγματικώς επιτρεπτοί «μόνο αν, και στο μέτρο που, προβλέπονται στο Σύνταγμα ή στους (σύμφωνους μ' αυτό) εκτελεστικούς του συντάγματος νόμους, δεν προσβάλλουν τον πυρήνα της ελευθερίας τύπου και δεν υπερβαίνουν τα όρια του αναγκαίου, προσφόρου και ευλόγου». Η σπουδαιότερη ομάδα ειδικών περιορισμών της ελευθερίας του τύπου αναφέρεται στην «κατ' εξαίρεση» επιτρεπόμενη κατάσχεση, κατά το άρθρο 14 παρ. 3 (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 526-527 και Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 472-476).

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 15 του Συντάγματος, «1. Οι προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του προηγούμενου άρθρου δεν εφαρμόζονται στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης. 2. Η ραδιοφωνία

και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας (...).

Όπως έχει κριθεί, «η παραπάνω συνταγματική διάταξη, η οποία, ως ειδική, διέπει αποκλειστικά την επίδικη σχέση, με την παράγραφο 1, εξαιρεί, μεταξύ άλλων, τις τηλεοπτικές εκπομπές από τις προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του άρθρου 14 του Συντάγματος, που συνίστανται κυρίως στο δικαίωμα ίδρυσης εφημερίδας και στην κυκλοφορία της χωρίς λογοκρισία. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι το Σύνταγμα δεν θεσπίζει ατομικό δικαίωμα ίδρυσης ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σταθμού αλλά αφήνει στη διάκριση του κοινού νομοθέτη το θέμα αυτό, ο δε νομοθέτης κατά τη ρύθμιση του πιο πάνω θέματος τελεί υπό τους όρους και περιορισμούς της παρ. 2 του (...) άρθρου 15 του Συντάγματος» (ΣτΕ Ολ 3840/1997. Βλ. και ΣτΕ Ολ 5040/1987, 1144/1988). Τη «διαφοροποίηση της κατηγορίας αυτής μέσω μαζικής ενημέρωσης έναντι του παραδοσιακού τύπου, [τη δικαιολογούν] λόγοι συνδεόμενοι αφενός με την ιστορική εξέλιξη και τη σημαντική διαφορά τους ως προς το μέγεθος επιρροής στην παιδική ηλικία και τη νεότητα αλλά και την εν γένει διαμόρφωση της κοινής γνώμης, και αφετέρου με τη φυσική [σπανιότητα] των συχνοτήτων των ραδιοκυμάτων» (ΣτΕ 1097/2008). Επισημαίνεται, πάντως, ότι το άρθρο 15 παρ. 1 του Συντάγματος εξαιρεί τα οπτικοακουστικά μέσα μόνον από τις προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις των παρ. 2-4. Δεν εξαιρείται η παρ. 1 του άρθρου 14 που κατοχυρώνει γενικά την ελευθερία έκφρασης και διάδοσης της γνώμης, εν προκειμένω, και μέσω της ραδιοτηλεόρασης, του κινηματογράφου και της φωνογραφίας ή άλλου παρεμφερούς μέσου (βλ. Ε. Βενιζέλο (-Δ. Πυργάκη), Το Ελληνικό Σύνταγμα, τόμ. 1, 2025, άρθ. 15, σελ. 710).

Η λειτουργία ραδιοτηλεοπτικών σταθμών αποτελεί αντικείμενο έντονου κρατικού ενδιαφέροντος. «Εκδήλωση αυτού του ενδιαφέροντος αποτελεί η περιλαμβανόμενη στη διάταξη αυτή ρήτρα ότι η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος αυτός υπερβαίνει, ως προς την έκταση και το περιεχόμενο, την έννοια της κρατικής επο-

πτείας και επιτρέπει την επέμβαση του Κράτους στη λειτουργία των σταθμών (...)» (ΣτΕ 1386/2004. Έτσι και η ΣτΕ 1227/2020). Η συνταγματική επιταγή περί άμεσου κρατικού ελέγχου νοείται ως εγγύηση της αντικειμενικότητας και της ίσης μεταχείρισης (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 563).

Εν αντιθέσει προς τα ισχύοντα στον τύπο, «το Κράτος έχει την υποχρέωση να οργανώσει τον έλεγχο επί της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασεως προκειμένου να επιτευχθεί η αντικειμενική πληροφόρηση των πολιτών για τα γεγονότα καθώς και η ποιότητα των εκπομπών κατά την μετάδοση των προϊόντων του λόγου και της τέχνης. Η επιλογή και η συγκρότηση του καταλλήλου οργάνου για την επίτευξη αποτελεσματικού ελέγχου απόκειται στον νομοθέτη, ο οποίος, στο πλαίσιο πάντοτε των στόχων του άρθρου 15 § 2 του Συντάγματος για την αντικειμενική και με ίσους όρους ραδιοτηλεοπτική ενημέρωση και τη διασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων, έχει την ευχέρεια να προβλέψει όργανο συντιθέμενο είτε, αμιγώς, από κρατικούς λειτουργούς ή υπαλλήλους είτε από (ή και) πρόσωπα προτεινόμενα από κοινωνικές ομάδες ή από τα πολιτικά κόμματα, τα οποία διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην εκπροσώπηση των απόψεων της κοινωνίας (...)» (ΣτΕ Ολ 656/2000). Δοθέντος ότι κρατικός έλεγχος σημαίνει «πλήρη πολιτικό, κυβερνητικό έλεγχο, σύμφωνα με το πολίτευμα (άρθρο 1 του Συντάγματος), απαγορεύεται επομένως κατ' αρχήν έλεγχος που προέρχεται μεν από κρατικές αρχές υπό την ευρεία έννοια όρου, αλλά που δεν φθάνει μέχρι την κυβέρνηση και, επομένως, δεν υπόκειται στον κοινοβουλευτικό έλεγχο» (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 564).

Καίριο σημείο της ελευθερίας του τύπου αποτελεί η ελευθερία σύνταξης, που περιλαμβάνει την ελευθερία συγκέντρωσης της ύλης και την ελευθερία του καθορισμού, της διατήρησης και της αλλαγής του προσανατολισμού και του περιεχομένου του εντύπου. Επίσης, η ελευθερία σύνταξης περιλαμβάνει την ελευθερία εκτυπώσεως, την ελευθερία κυκλοφορίας και την ελευθερία ασκήσεως επαγγελματίων του τύπου (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 487 και 490-491, 496, 498 και 504, και Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 464-469).

Όπως έχει νομολογηθεί, «το δικαίωμα του πληροφορείν και η συνακόλουθη με αυτό δημοσιογραφική ελευθερία κατοχυρώνεται τόσο στα πλαίσια του άρθρου 14 του Συντάγματος (που αφορά τον έγγραφο τύπο) όσο και στα πλαίσια του άρθρου 15 (που αφορά την ραδιοφωνία και την τηλεόραση). Στον πυρήνα της ελευθερίας αυτής περιλαμβάνεται κατ' αρχήν η ευχέρεια του δημοσιογράφου (ο οποίος έχει την σχετική ευθύνη σε ένα ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σταθμό) να αξιολογεί και να επιλέγει το τι εκ των καθημερινών συμβαινόντων αξίζει να θεωρηθεί ως είδηση και πρέπει να μεταδοθεί ως τοιαύτη. Κατά την ενάσκηση της ελευθερίας του αυτής ο οικείος ραδιοφωνικός

ή τηλεοπτικός σταθμός μπορεί να ελεγχθεί από το αρμόδιο προς τούτο εκ του Συντάγματος Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης μόνο αν παρέλειψε πλήρως να μεταδώσει ως είδηση κάποιο γεγονός, το οποίο, κατά γενική παραδοχή, είναι εξόχως και ιδιαιτέρως σημαντικό. Και τούτο διότι η μη μετάδοση μίας τέτοιας ειδήσεως ισοδυναμεί με απόκρυψη ειδήσεων και με προσπάθεια χειραγώγησης της κοινής γνώμης και συνιστά παραβίαση της αρχής της αντικειμενικής μετάδοσης των ειδήσεων και πληροφοριών, που επιτάσσει το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος. Περαιτέρω, στον πυρήνα της κατοχυρωμένης συνταγματικά δημοσιογραφικής ελευθερίας ανήκει, επίσης, και η ευχέρεια του εν λόγω δημοσιογράφου (ή των εν λόγω δημοσιογράφων), αυτός, αποκλειστικά και μόνο, να ιεραρχεί και να αξιολογεί τις κριθείσες ως κατ' αρχήν μεταδοτέες ειδήσεις ως περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές μεταξύ τους και να αποφασίζει πόσος χρόνος θα διατεθεί σε κάθε μία από αυτές στα πλαίσια ενός δελτίου ειδήσεων. Η ως άνω ιεράρχηση και αξιολόγηση δεν υπόκεινται στον κυρωτικό έλεγχο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης σε καμία περίπτωση. Επομένως, η διαφορετική εκτίμηση που έκανε ένας δημοσιογράφος (ή ένα δημοσιογραφικό επιτελείο) ενός ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού από εκείνη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης σε σχέση με την ιεράρχηση και αξιολόγηση μίας ειδήσης αναφορικά με άλλες δεν συνιστά ποτέ παραβίαση της αρχής της αντικειμενικής μετάδοσης των ειδήσεων και πληροφοριών» (ΣτΕ 3620/2008). (...) Παραβιάζεται όμως η αρχή της πολυφωνίας, «όταν δεν παρουσιάζονται γεγονότα της πολιτικής επικαιρότητας, σχετιζόμενα με συγκεκριμένο ή συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα και άξια μεταδόσεως με βάση τα κριτήρια της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, η παράλειψη δε αυτή συνιστά παράβαση των συναφών διατάξεων που διέπουν τη λειτουργία ενός τηλεοπτικού ή ραδιοφωνικού σταθμού, εφ' όσον συνεχίζεται για σημαντικό χρονικό διάστημα, η ακριβής διάρκεια του οποίου μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με την επικαιρότητα της αντίστοιχης περιόδου και την πυκνότητα των γεγονότων και των εξελίξεων (...)» (ΣτΕ 2457/2014).

Σημειώνεται ότι προβληματισμό στη θεωρία έχει προκαλέσει η διάταξη του άρθρου 14 παρ. 8, κατά το οποίο «νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα άσκησης δημοσιογραφικού επαγγέλματος». Όπως έχει υποστηριχθεί, μολονότι σκοπός της διάταξης είναι να «ανυψώσει τον τύπο, διότι η πολιτεία πρέπει να προστατεύσει το λειτούργημα του δημοσιογράφου», η διάταξη «δεν απαντά σε κανένα άλλο δημοκρατικό σύνταγμα και παρουσιάζει ιδιαίτερους κινδύνους», καθώς ένας τέτοιος νόμος θα μπορούσε να οδηγήσει στην κρατική κηδεμόνευση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και να απειλήσει την ελευθερία του τύπου (βλ. Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 539).

Σε σχέση με τον Κανονισμό και τη σκοπούμενη προστασία της ανεξαρτησίας και της πολυφωνίας των υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, επισημαίνεται ότι, δοθέντος ότι το δημοσιογραφικό απόρρητο δεν έχει θεσπισθεί νομοθετικά, και ότι θεμελιώνεται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία του τύπου, καθώς η προστασία των δημοσιογραφικών πηγών είναι βασική προϋπόθεση για την ελευθερία του Τύπου (βλ. Ε. Βενιζέλο (-Ε. Κουράκου), Το Ελληνικό Σύνταγμα, τόμ. 1, 2025, άρθ. 14, σελ. 690. Βλ. και Π. Δαγτόγλου, όπ. π., σελ. 490), ιδιαίτερης αξίας είναι η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 4 του Κανονισμού, κατά την οποία τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία των δημοσιογραφικών πηγών και των εμπιστευτικών επικοινωνιών, για την οποία, όμως, δεν ορίζεται κάτι ειδικότερο στον νόμο.

Προς τον σκοπό της εφαρμογής του Κανονισμού πρέπει να εξετασθεί το συναφές ισχύον συνταγματικό και κατ' εξουσιοδότηση εκδοθέν νομοθετικό πλαίσιο, προκειμένου να ελεγχθεί αν αυτό υπολείπεται της θεσπιζόμενης διά του Κανονισμού προστασίας ή αν, καθ' οιονδήποτε τρόπο, προσκρούει στις διατάξεις του Κανονισμού.

Κατά το άρθρο 23 του νομοσχεδίου «[σ]κοπός του Μέρους Β' είναι η αποτελεσματική και πλήρης εφαρμογή στην εθνική έννομη τάξη του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (...)». Επισημαίνεται, όμως, ότι διά του παρόντος προτείνονται ορισμένες ρυθμίσεις εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού, και όχι το σύνολό τους. Περαιτέρω, σημαντική είναι η πρόβλεψη εν προκειμένω μηχανισμών για την εφαρμογή του Κανονισμού. Οι Κανονισμοί ισχύουν άμεσα, απαιτούν, όμως, κατά περίπτωση τροποποίηση των εθνικών νομοθεσιών, ή απονέμουν σε εθνικές αρχές την αρμοδιότητα να εφαρμόζουν απευθείας την ενωσιακή νομοθεσία (βλ. Ανακοίνωση Επιτροπής, 13.10.2022 COM(2022) 518 final, Enforcing EU law for a Europe that delivers, https://commission.europa.eu/publications/communication-commission-enforcing-eu-law-europe-delivers_en?preFlang=el).

Το ισχύον εθνικό πλέγμα προστασίας της ελευθερίας του τύπου είναι κατά πολύ λεπτομερέστερο του Κανονισμού. Επομένως, ένας αναλυτικότερος συσχετισμός των ειδικότερων νομοθετικών ρυθμίσεων με τις απαιτήσεις του Κανονισμού θα αποσαφηνίζε ενδεχόμενα ασαφή σημεία, όπως τη ρύθμιση του άρθρου 28, κατά την οποία «[ο]ι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης χαίρουν προστασίας ουσιαστικής συντακτικής ελευθερίας και ανεξαρτησίας κατά την ενάσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Η ενάσκηση της συντακτικής ελευθερίας υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που προβλέπονται από το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο». Σε επίπεδο εφαρμογής του Κανονισμού, δεν αποκλείεται να ανακύψει μελλοντικά ερώτημα αν ορι-

σμένοι εθνικοί περιορισμοί συμβιβάζονται με τον Κανονισμό, όπως, επίσης, να εμφανισθεί περίπτωση κατά την οποία διάταξη του Κανονισμού θα περιστέλλει τη συνταγματική προστασία του τύπου, όπως και αν θα γίνεται απευθείας επίκληση του Κανονισμού ή του παρόντος νόμου ως λόγου περιορισμού κατά την έννοια του «νόμου του κράτους» του άρθρου 14 παρ. 1.

Εξ άλλου, θα μπορούσε να επισημανθεί όσον αφορά την ορολογία του κειμένου, ότι ο όρος «συντακτική ανεξαρτησία» στο άρθρο 28, ίσως, στην ελληνική αποδιδόταν επιτυχέστερα με τον όρο «ελευθερία σύνταξης».

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

Στην παρ. 4 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 1 του ν. 4173/2013 ορίζεται ότι: «Η Ε.Π.Τ. Α.Ε. αποτελεί ενιαίο φορέα, ο οποίος περιλαμβάνει, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, πανελλαδικούς και περιφερειακούς τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς, μουσικά σύνολα και χορωδία, διαδικτυακούς ιστότοπους, καθώς και έντυπη ή ηλεκτρονική έκδοση περιοδικού, δύναται δε να ιδρύει θυγατρικές εταιρείες και άλλα νομικά πρόσωπα στην επικράτεια».

Δεδομένου ότι από τη διατύπωση της διάταξης και της Αιτιολογικής Έκθεσης δεν καθίσταται σαφές αν η σύσταση των αναφερομένων ανωτέρω είναι υποχρεωτική ή απόκειται στη διακριτική ευχέρεια του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας, το ζήτημα θα ήταν σκόπιμο να διευκρινισθεί.

2. Επί του άρθρου 8

Α. Στην παρ. 3 του άρθρου 6Α, το οποίο προστίθεται στον ν. 4173/2013 διά του παρόντος, ορίζονται οι απαλλασσόμενοι από την υποχρέωση καταβολής ανταποδοτικού τέλους. Μεταξύ άλλων αναφέρονται «στ) οι πάσης φύσης ναοί και χώροι λατρείας των κατά την παρ. 2 του άρθρου 13 του Συντάγματος γνωστών θρησκειών, καθώς και τα νεκροταφεία και (...)».

Κατ' ακριβολογία και για λόγους εφαρμογής της διάταξης παρατηρείται ότι πρόκειται περί χώρων λατρείας της κατ' άρθρο 3 του Συντάγματος Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας του Χριστού και των άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων, με ή χωρίς νομική προσωπικότητα, όπως αδειοδοτούνται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (ν. 5224/2025, ν. 4301/2014, κανονισμοί εκδοθέντες κατ' εξουσιοδότηση του ν. 590/1977 περί Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος, όπως ιδίως ο Κανονισμός Ιεράς Συνόδου Εκκλησίας της Ελλάδος 8/1979 (ΦΕΚ 1/Α/1980) περί Ιερών Ναών και Ενοριών, κ.λπ.). Για τους ίδιους λόγους αναφέρεται ότι θα μπορούσε να προστεθεί η φράση «ή κοιμητήρια» μετά από τις λέξεις «τα νεκροταφεία». Περαιτέρω, ε-

ρώτημα θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δημιουργηθεί ως προς την εφαρμογή της ρύθμισης και στους ειδικούς χώρους φύλαξης τεφροδόχων (τεφροφυλάκια) εντός Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών (KAN).

Β. Στην παρ. 6 παρατηρούνται τα εξής:

Η θεσπιζόμενη διάταξη διέπει το καθεστώς υποβολής ετήσιας εκκαθαριστικής κατάστασης από τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας προς την Ε.Π.Τ. Α.Ε., όσον αφορά την εισπραξη του ανταποδοτικού τέλους του προηγούμενου έτους. Ως ελάχιστο περιεχόμενο η ετήσια εκκαθαριστική κατάσταση περιλαμβάνει: «α) τα ονοματεπώνυμα ή τις επωνυμίες των πελατών των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας και των υπόχρεων προσώπων, με τους αντίστοιχους Αριθμούς Φορολογικού Μητρώου (...) τις διευθύνσεις κατοικίας ή έδρας των προσώπων αυτών (...), β) τον αριθμό των πελατών που απαλλάσσονται ή εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής του ανταποδοτικού τέλους και την αιτιολογία της απαλλαγής ή εξαιρέσης, γ) τον αριθμό παροχής, τον αριθμό του λογαριασμού συμβολαίου μεταξύ του προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας και του υπόχρεου προσώπου, εφόσον υπάρχει, τον αύξοντα αριθμό και την ημερομηνία έκδοσης κάθε λογαριασμού, δ) τις ημερομηνίες περιόδου κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας που εμπίπτουν στο προηγούμενο ημερολογιακό έτος και το ποσό ανταποδοτικού τέλους που έχει χρεωθεί κατά το διάστημα αυτό, ε) την ημερομηνία που η απαίτηση ανταποδοτικού τέλους κατέστη ληξιπρόθεσμη και την ημερομηνία που εισπράχθηκε (...) καθώς και τυχόν ποσά που τελούν σε ρύθμιση εντός του έτους. Στην ετήσια εκκαθαριστική κατάσταση περιλαμβάνεται, επίσης, ειδικότερη εκκαθαριστική κατάσταση (...) η οποία περιλαμβάνει αποκλειστικά τα ληξιπρόθεσμα ποσά ανταποδοτικού τέλους που δεν έχουν εισπραχθεί και για τα οποία δεν έχει επέλθει ρύθμιση μεταξύ των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας και των υπόχρεων προσώπων ή η σχετική ρύθμιση έχει απολεσθεί με ευθύνη του υπόχρεου προσώπου, ανεξαρτήτως της διακοπής ή μη από τον προμηθευτή της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα φυσικών προσώπων, τα οποία περιέχονται στις ετήσιες εκκαθαριστικές καταστάσεις, γίνεται σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016 (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, L 119), και τον ν. 4624/2019 (Α' 137), περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Σχετικά, παρατηρείται ότι η διάταξη πρέπει να ορίζει τον σκοπό της επεξεργασίας, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διαβίβαση των στοιχείων στην Α.Α.Δ.Ε., προκειμένου η αρχή να μπορεί να αναζητά ληξιπρόθεσμες οφειλές, όπως φαίνεται στις παρ. 7 και 15 του άρθρου, τη σύνταξη από το

Δ.Σ. της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. φακέλου σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων που υπέχουν οι προμηθευτές ενέργειας όσον αφορά την υποβολή εκκαθαριστικών καταστάσεων, του ανταποδοτικού τέλους κ.λπ., όπως φαίνεται στην παρ. 13 του άρθρου κ.λπ. Επίσης, σημειώνεται ότι στο πρώτο εδάφιο της παρ. 13 του άρθρου γίνεται αναφορά στις προθεσμίες των παρ. 5, 6 και 7, ενώ προθεσμίες τίθενται στις παρ. 5 και 6.

3. Επί του άρθρου 9

Στην παρ. 3 του προτεινόμενου άρθρου θα ήταν σκόπιμο να διαγραφεί η ε-ντός παρενθέσεως φράση «(τακτική γενική συνέλευση)» ως πλεονάζουσα.

4. Επί του άρθρου 10

Στην περ. α) της παρ. 2 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 9 του ν. 4173/2013 ορίζεται ότι «Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. και ο Διευθύνων Σύμβουλος επιλέγονται σύμφωνα με τη διαδικασία του ν. 5062/2023 (Α΄ 183), περί διαδικασίας επιλογής διοικήσεων φορέων του δημοσίου τομέα. Ο Υπουργός στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης γνωστοποιεί στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής την πρόθεσή του να εισηγηθεί στη Γενική Συνέλευση της εταιρείας την επιλογή και τον διορισμό συγκεκριμένου προσώπου ως Προέδρου ή Διευθύνοντος Συμβούλου από τον πίνακα με τους τρεις (3) επικρατέστερους υποψήφιους του τρίτου εδαφίου της περ. θ) της παρ. 7 του άρθρου 4 του ν. 5062/2023. Η Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας διατυπώνει γνώμη, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της Βουλής».

Σχετικώς σημειώνεται ότι η Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής αποτελεί ειδική μόνιμη επιτροπή της Βουλής και δύναται να διατυπώνει γνώμη για τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. βάσει της παρ. 3 του άρθρου 43Α του Κανονισμού της Βουλής, συμφώνως προς το οποίο, «[ο]ι ειδικές μόνιμες επιτροπές ή υποεπιτροπές τους μπορούν να αποφασίζουν ή να προτείνουν ή να διατυπώνουν γνώμη, εφόσον αποφασίζεται κάθε φορά να ανατεθεί το έργο τούτο σε αυτές από τη Διάσκεψη των Προέδρων και για όσα θέματα προβλέπεται από το Σύνταγμα, τον Κανονισμό ή νόμο σχετική αρμοδιότητα της Βουλής ή οργάνου της. Στην περίπτωση αυτήν εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 49Α».

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς τις παρ. 3 και 6.β. του άρθρου 49Α του Κανονισμού της Βουλής, η Επιτροπή Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης διατυπώνει γνώμη για την καταλληλότητα των προτεινόμενων προς διο-

ρισμό ή επαναδιορισμό ή ανανέωση θητείας σε θέσεις Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου, Διοικητού ή Διευθύνοντος Συμβούλου ή Γενικού Διευθυντή, εάν δεν υπάρχει Διευθύνων Σύμβουλος, στις αποκλειστικώς αναφερόμενες στην παρ. 6 του εν λόγω άρθρου Δημόσιες Επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η Ε.Π.Τ. Α.Ε. (παρ. 6.ιβ).

Εξ άλλου, στην περ. γ) της παρ. 2 ορίζεται ότι δύο μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, τα οποία εκπροσωπούν τους εργαζομένους στην Ε.Π.Τ. Α.Ε., εκλέγονται με άμεση, μυστική και καθολική ψηφοφορία από τους εργαζομένους της εταιρείας. Για λόγους σαφήνειας και εφαρμογής της διάταξης, θα ήταν σκόπιμο να προσδιορισθεί περαιτέρω η εκλογική διαδικασία είτε στο παρόν είτε κατ' εξουσιοδότηση.

5. Επί του άρθρου 11

Με τις διατάξεις των περ. β) και γ) της παρ. 2 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 9Α του ν. 4173/2013, ορίζεται ο τρόπος επιλογής των Προϊσταμένων των Διευθύνσεων και των Τμημάτων της Ε.Π.Τ. Α.Ε. και ο τρόπος καθορισμού της διάρκειας της θητείας τους.

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει ειδικότερη ρύθμιση, θα ήταν χρήσιμο να υπάρξει εν προκειμένω παραπομπή στις σχετικές διατάξεις του Κανονισμού Προσωπικού του άρθρου 16 του παρόντος, διά του οποίου αντικαθίσταται το άρθρο 14 του ν. 4173/2013, ως προς τα κριτήρια επιλογής για τις ως άνω θέσεις.

6. Επί του άρθρου 13

Για λόγους σαφήνειας, ο τίτλος του προστιθέμενου διά του παρόντος νέου άρθρου 9Γ στον ν. 4173/2013 τόσο στο κείμενο του νομοσχεδίου όσο και στον Πίνακα Περιεχομένων, πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «Αρμοδιότητες του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου».

7. Επί του άρθρου 17

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 15 του ν. 4173/2013 σχετικά με το προσωπικό της Ε.Π.Τ. Α.Ε., ορίζεται ότι: «Η Ε.Π.Τ. Α.Ε. προσλαμβάνει το προσωπικό της με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή, εφόσον πρόκειται για την κάλυψη εποχικών και περιοδικών ή άλλων πρόσκαιρων ή παροδικών αναγκών της Εταιρείας, με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, λαμβάνοντας υπόψη αντίστοιχη εμπειρία σε δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα, μετά από δημοσίευση προκήρυξης, τηρουμένων των αρχών της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της ισότητας, σύμφωνα με τον ν. 4765/2021 (Α' 6)».

Στην Αιτιολογική Έκθεση επί του άρθρου 17 του νομοσχεδίου (σελ. 56-57) αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση, αντικαθίσταται το άρθρο 15 του του ν. 4173/2013 (Α΄ 169), περί ρύθμισης θεμάτων προσωπικού, με σκοπό την ενίσχυση του υφιστάμενου προσωπικού που υπηρετεί στην Ε.Π.Τ. Α.Ε. καθώς και την προσέλκυση νέου ανθρώπινου δυναμικού».

Σχετικά παρατηρείται ότι, για την πρόσληψη προσωπικού με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου ή ορισμένου χρόνου στην εταιρεία, λαμβάνεται υπόψη, προφανώς ως πρόσθετο προσόν, αντίστοιχη εμπειρία σε δημόσιο, και όχι σε ιδιωτικό ραδιοτηλεοπτικό φορέα.

Εν προκειμένω, δεδομένου ότι δεν αναφέρεται κάτι σχετικό στην Αιτιολογική Έκθεση, στην οποία γίνεται λόγος για την προσέλκυση νέου ανθρώπινου δυναμικού, και δοθέντος ότι ο μοναδικός δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας της χώρας είναι η Ε.Π.Τ. Α.Ε., ερωτάται κατά πόσον, με την προτεινόμενη ρύθμιση, η οποία δεν συμπεριλαμβάνει την αντίστοιχη εμπειρία σε ιδιωτικό ραδιοτηλεοπτικό φορέα, εξυπηρετούνται η αρχή της ισότητας, η αρχή της μη διάκρισης και ο σκοπός της ρύθμισης.

8. Επί του άρθρου 26 παρ. 1 περ. α)

Για λόγους πληρότητας και ομοιομορφίας, ενδείκνυται να προστεθεί η φράση «του Κανονισμού» μετά από την αναφορά στο άρθρο 5 παρ. 1 και 18 παρ. 1.

9. Επί του άρθρου 27 παρ. 1

Στην παρ. 1 του παρόντος ορίζεται ότι: «Οι πάροχοι υπηρεσιών μέσω ενημέρωσης δημοσιοποιούν, με εμφανή και εύκολα προσβάσιμο τρόπο, στους αποδέκτες των υπηρεσιών τους, ιδίως στους ιστότοπούς τους ή σε άλλο ανάλογο μέσο, επικαιροποιημένες τις πληροφορίες της παρ. 1 του άρθρου 6 του Κανονισμού».

Για λόγους διευκόλυνσης της εφαρμογής του Κανονισμού από τους παρόχους υπηρεσιών μέσω ενημέρωσης, χρήσιμη θα ήταν η αναφορά στην παρούσα διάταξη των πληροφοριών του άρθρου 6 παρ. 1 του Κανονισμού.

10. Επί του άρθρου 28

Στις παρ. 4 και 5 του προτεινόμενου άρθρου, χρήσιμο θα ήταν να διευκρινισθεί αν ο αναφερόμενος «Ευρωπαϊκός Κανονισμός για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των συντακτικών αποφάσεων» και «Ευρωπαϊκός Κανονισμός», αντίστοιχα, είναι ο Κανονισμός του παρόντος, και να τηρηθεί ομοιόμορφη ορολογία ως προς την αναφορά του σε όλο το κείμενο του νομοσχεδίου (απλώς ως «Κανονισμός»).

11. Επί του άρθρου 34

Στην παρ. 1 της διάταξης προβλέπεται ότι σε περίπτωση παραβίασης των άρθρων 27 και 32, το Ε.Σ.Π., με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του και μετά από ακρόαση των ενδιαφερομένων, επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης μία ή περισσότερες από τις οριζόμενες κυρώσεις.

Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την περ. 1) του άρθρου 34 του Κανονισμού, ως «υπηρεσία μέσων ενημέρωσης» ορίζεται «[η] υπηρεσία όπως ορίζεται στα άρθρα 56 και 57 ΣΛΕΕ, κατά την οποία ο κύριος σκοπός της υπηρεσίας ή ενός διαχωρίσιμου τμήματός της συνίσταται στην παροχή προγραμμάτων ή εκδόσεων τύπου, υπό τη συντακτική ευθύνη παρόχου υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, στο ευρύ κοινό, με οποιοδήποτε μέσο, με σκοπό την ενημέρωση, την ψυχαγωγία ή την εκπαίδευση», και δοθέντος ότι το Ε.Σ.Π., σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, αποτελεί ανεξάρτητη αρχή η οποία έχει σκοπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης, προβληματισμός μπορεί να δημιουργηθεί όσον αφορά τη θέσπιση αρμοδιότητας του Ε.Σ.Π. (βλ., όμως, και την παρ. 2 του άρθρου 110 του ν. 4915/2022, διά της οποίας προστέθηκε, με τροπολογία, παρ. 3Α στο άρθρον μόνον του ν. 1178/1981 περί αστικής ευθύνης του τύπου) για την επιβολή κυρώσεων σε παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης τύπου (εφημερίδων, περιοδικών κ.λπ.).

12. Επί του άρθρου 37

Για λόγους συντακτικής αρτιότητας, στην περ. δ) της παρ. 1 του παρόντος η φράση «στην παροχή συνδρομής στους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, το συντακτικό προσωπικό τους ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο, λόγω της τακτικής ή επαγγελματικής του σχέσης με πάροχο υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ή το συντακτικό προσωπικό του, ενδέχεται να διαθέτει πληροφορίες που σχετίζονται με την ταυτοποίηση δημοσιογραφικών πηγών ή εμπιστευτικών επικοινωνιών (...)» πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «στην παροχή συνδρομής στους παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης, στο συντακτικό προσωπικό τους ή σε οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο, λόγω της τακτικής ή επαγγελματικής του σχέσης με πάροχο υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης ή με το συντακτικό προσωπικό του, ενδέχεται να διαθέτει πληροφορίες που σχετίζονται με την ταυτοποίηση δημοσιογραφικών πηγών ή εμπιστευτικών επικοινωνιών (...)».

13. Επί του άρθρου 38

Με την προτεινόμενη διάταξη χορηγείται ετήσια χρηματοδότηση προς την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία «Παρατηρητήριο Στρατη-

γικών Αγωγών (Slapps) της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ενώσεων Συντακτών (Π.Ο.Ε.ΣΥ.) Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία» με απόφαση των αρμόδιων Υπουργών. Η χρηματοδότηση αυτή καταβάλλεται υπό την προϋπόθεση της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου σύμφωνα με τους καταστατικούς σκοπούς του και τη Σύσταση (ΕΕ) 2022/758 της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 2022, σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων και των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από προδήλως αβάσιμες ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού («στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού»). Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 64-65), «η προώθηση της δημιουργίας του Παρατηρητηρίου είναι ενδεικτική μιας ολοκληρωμένης πολιτικής βούλησης να ενισχυθεί η πολυφωνία και να θωρακιστεί η δημοσιογραφία. Η πρόβλεψη αυτή ανταποκρίνεται: α) στην Οδηγία (ΕΕ) 2024/1069 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, για την προστασία των προσώπων που προβαίνουν σε ενέργειες συμμετοχής του κοινού από προδήλως αβάσιμες αγωγές ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες («στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού»), β) στον Κανονισμό και γ) στη Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 27.4.2022, η οποία καλεί τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ειδικά παρατηρητήρια ή κόμβους πληροφόρησης και υποστήριξης των θυμάτων στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού».

Σημειώνεται ότι, εκτός της Π.Ο.Ε.ΣΥ., αντίστοιχες δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για τις SLAPPs (strategic lawsuits against public participation) και την ανάγκη υιοθέτησης μέτρων προστασίας και την ανάπτυξη ενός πλαισίου για την αντιμετώπισή τους πραγματοποιεί το Ίδρυμα Μποδοσάκη (<https://www.bodossaki.gr/project/slapp-proof-synigoria-gia-tin-eleytheria-ekfrasis-kai-pliροφοria/>).

Η Σύσταση (ΕΕ) 2022/758 της Επιτροπής της 27ης Απριλίου 2022 σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων και των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από προδήλως αβάσιμες ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού («στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού»), κοινώς γνωστές ως «SLAPPs», καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν αποτελεσματικά, κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ως άνω δικαστικών διαδικασιών, και να διασφαλίζουν ότι παρέχεται ατομική και ανεξάρτητη στήριξη και νομική συνδρομή σε πρόσωπα τα οποία αποτελούν στόχους των εν λόγω αβάσιμων και καταχρηστικών δικαστικών διαδικασιών. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίσουν και να υποστηρίξουν τους οργανισμούς (φορείς) οι οποίοι παρέχουν καθοδήγηση και στήριξη σε πρόσωπα

τα οποία αποτελούν στόχο των ως άνω δικαστικών διαδικασιών, και να ενθαρρύνουν τις ενώσεις επαγγελματιών του νομικού κλάδου και τους παρόχους νομικής κατάρτισης να παρέχουν κατάρτιση σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των SLAPPs. Στους οργανισμούς αυτούς μπορούν να περιλαμβάνονται ενώσεις επαγγελματιών του νομικού κλάδου, συμβούλια μέσων μαζικής ενημέρωσης και τύπου, κεντρικές ενώσεις υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώσεις σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, δικηγορικές εταιρείες που υπερασπίζονται δωρεάν πρόσωπα που αποτελούν στόχο προδήλως αβάσιμων ή καταχρηστικών δικαστικών διαδικασιών, «νομικές κλινικές» [κέντρα παροχής νομικών συμβουλών] πανεπιστημίων και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις (παρ. 1 και 24 της Σύστασης).

Σε αυτό το πλαίσιο η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Συντακτών (ΠΟΕΣΥ), αναγνωρίζοντας τη σημασία της προστασίας των δημοσιογράφων από τέτοιου είδους δικαστικές ενέργειες και διαπιστώνοντας ότι δεν υφίσταται επίσημος φορέας καταγραφής, διερεύνησης και τεκμηρίωσης τέτοιων περιστατικών, τον Απρίλιο του 2023, αποφάσισε να προβεί στην ίδρυση Παρατηρητηρίου, το οποίο μέσω της συλλογής στοιχείων, της επικοινωνίας με τους διωκόμενους και της παρακολούθησης ανάλογων περιστατικών, παρέχει συνδρομή και διαμορφώνει θέσεις, με σκοπό να συμβάλει στη συνολική αντιμετώπιση του φαινομένου των SLAPPs. Στόχος του Παρατηρητηρίου είναι η καταγραφή, η καταγγελία, και η δημοσιοποίηση τέτοιων απαράδεκτων πρακτικών, η άσκηση πίεσης για μεταβολές στο θεσμικό πλαίσιο, και η συνεργασία με διεθνείς, ευρωπαϊκές και ελληνικές οργανώσεις (δημοσιογραφικές, δικηγορικές και δικαστικές) προκειμένου να απαλλαγούν οι δημοσιογράφοι και τα μέσα από τις αγωγές αυτές οι οποίες έχουν στόχο τη φίμωση της τεκμηριωμένης δημοσιογραφικής έρευνας και ελευθερίας. Στόχους του Παρατηρητηρίου αποτελούν, επίσης, η εκπαίδευση και η επιμόρφωση όλων των εμπλεκόμενων, σε συνεργασία με νομικούς, δικαστικούς και ακαδημαϊκούς φορείς (<https://www.poesy.gr/idrysi-paratiritirioy-slapps-apo-tin-poesy/>). Το Παρατηρητήριο λειτουργεί μέσω ειδικής φόρμας στον ιστότοπο της ΠΟΕΣΥ για την καταγραφή σχετικών υποθέσεων. Η διαδικασία καταγραφής των SLAPPs στην Ελλάδα από την ΠΟΕΣΥ ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2023 και, έκτοτε, αναρτά στη σελίδα του Παρατηρητηρίου ορισμένες από τις υποθέσεις που αφορούν δημοσιογράφους και δημοσιεύει τις αντίστοιχες αποφάσεις των δικαστηρίων (Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «SLAPP Proof: Συνηγορία για την Ελευθερία Έκφρασης και Πληροφόρησης». Χαρτογραφώντας το τοπίο των Slapp στη Ελλάδα», 2025, σελ.19) (<https://www.hlhr.gr/wp-content/uploads/2024/04/SLAPPs-research-Greece.pdf>).

Σχετικές ρυθμίσεις περιλαμβάνει και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1083 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, ρυθμίσεις του οποίου επιχειρείται να εισαχθούν διά του παρόντος νομοσχεδίου στην έννομη τάξη της χώρας μας, ιδίως, όσον αφορά την προστασία της συντακτικής ανεξαρτησίας των δημοσιογράφων και των δημοσιογραφικών πηγών, την πολυφωνία και την ανεξαρτησία των παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης.

Πέραν των ανωτέρω, εξεδόθη η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1069 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, για την προστασία των προσώπων που προβαίνουν σε ενέργειες συμμετοχής του κοινού από προδήλως αβάσιμες αγωγές ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες («στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού») (strategic lawsuits against public participation), η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο του έτους 2024, και επιδιώκει την αντιμετώπιση του αυξανόμενου αριθμού καταχρηστικών αγωγών κατά δημοσιογράφων, υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και υπερασπιστών των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Η Οδηγία παρέχει εγγυήσεις έναντι προδήλως αβάσιμων αγωγών ή καταχρηστικών δικαστικών διαδικασιών σε αστικές υποθέσεις με διασυννοριακές επιπτώσεις, οι οποίες στρέφονται κατά φυσικών και νομικών προσώπων λόγω του ότι προβαίνουν σε ενέργειες συμμετοχής στα δημόσια πράγματα (άρθρο 1 της Οδηγίας). Η Οδηγία εφαρμόζεται σε υποθέσεις αστικής ή εμπορικής φύσης με διασυννοριακές επιπτώσεις οι οποίες εκδικάζονται στο πλαίσιο αστικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών προσωρινών και ασφαλιστικών μέτρων και ανταγωγών, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου. Η Οδηγία δεν εφαρμόζεται σε φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις, ούτε σε υποθέσεις ευθύνης του κράτους για πράξεις και παραλείψεις κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας, όπως, επίσης, δεν εφαρμόζεται σε ποινικές υποθέσεις και στη διαιτησία, και δεν θίγει το ποινικό δικονομικό δίκαιο (άρθρο 2 της Οδηγίας). Τέλος, η Οδηγία θεσπίζει ελάχιστο σύνολο απαιτήσεων και επιτρέπει στα κράτη μέλη να μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν αυστηρότερες ή ευρύτερες ρυθμίσεις για την καταπολέμηση των SLAPPs και την παροχή πληρέστερης προστασίας στα πρόσωπα που προβαίνουν σε ενέργειες συμμετοχής του κοινού από προδήλως αβάσιμες αγωγές ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού σε αστικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών διατάξεων οι οποίες θεσπίζουν αποτελεσματικότερες δικονομικές εγγυήσεις σχετικά με το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης (σκέψη 21 και άρθρο 3 της Οδηγίας).

Μεταξύ των διασφαλίσεων και των αντικινήτρων που καθιερώνει η Οδηγία

είναι η απόρριψη σε πρώιμο στάδιο προδήλως αβάσιμων αγωγών, και η ταχεία εξέταση αιτήσεων φυσικών ή νομικών προσώπων κατά των οποίων κινούνται δικαστικές διαδικασίες, για την παροχή δικονομικών εγγυήσεων. Επίσης, η Οδηγία προβλέπει ότι, σε σχετικές δικαστικές διαδικασίες, οποιεσδήποτε μεταγενέστερες τροποποιήσεις των αγωγών ή των δικογράφων από τον ενάγοντα, συμπεριλαμβανομένης της απόσυρσης των αγωγών, δεν θίγουν τη δυνατότητα του εναγομένου να υποβάλλει αίτημα έννομης προστασίας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Περαιτέρω, το βάρος της απόδειξης του βασίμου της αγωγής φέρει ο ενάγων ο οποίος άσκησε την αγωγή. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση που ο εναγόμενος αιτηθεί απόρριψη της αγωγής σε πρώιμο στάδιο, εναπόκειται στον ενάγοντα να τεκμηριώσει την αγωγή του, ώστε να μπορέσει το δικαστήριο να αξιολογήσει το αν είναι προδήλως αβάσιμη ή όχι. Επίσης, ο ενάγων μπορεί να καταδικασθεί στην καταβολή όλων των ειδών των δικαστικών εξόδων τα οποία μπορούν να επιδικαστούν δυνάμει του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου των εξόδων νομικής εκπροσώπησης στα οποία υποβλήθηκε ο εναγόμενος, εκτός εάν τα εν λόγω έξοδα είναι υπερβολικά. Ακόμη, τα δικαστήρια μπορούν να επιβάλλουν σε όσους υποβάλλουν τέτοιες καταχρηστικές αγωγές, αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις ή άλλα εξίσου αποτελεσματικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων της καταβολής αποζημίωσης ή της δημοσίευσης της δικαστικής απόφασης, όπου αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, μεταξύ άλλων, το επιληφθέν δικαστήριο δύναται να απαιτήσει από τον ενάγοντα την παροχή εγγυοδοσίας για τα εκτιμώμενα δικαστικά έξοδα, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν τα έξοδα νομικής εκπροσώπησης στα οποία υποβλήθηκε ο εναγόμενος (Κεφάλαια II, III και IV της Οδηγίας). Σύμφωνα με το άρθρο 22 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη πρέπει να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για τη συμμόρφωση προς αυτήν έως την 7η Μαΐου 2026. Η Οδηγία δεν έχει ενσωματωθεί, έως σήμερα, στην έννομη τάξη της χώρας μας.

Τέλος, στο ίδιο πνεύμα κινείται και η Σύσταση CM/Rec (2024)2 του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία εγκρίθηκε τον Απρίλιο του έτους 2024 και προτείνει στα κράτη-μέλη τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων πρόληψης και αποτροπής των καταχρηστικών αγωγών (SLAPPs), Council of Europe, CM (2024)42-addfinal - [1494/5.1] Steering Committee on Media and Information Society (CDMSI) - b. Recommendation CM/Rec (2024)2 of the Committee of Ministers to member States on countering the use of strategic lawsuits against public participation (SLAPPs) – Explanatory Memorandum (<https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:%220900001680af3139%22>

2],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]]}).

Όσον αφορά την εφαρμογή μέτρων κατά των SLAPPs, σημειώνεται ότι η χώρα μας έχει ήδη προβεί σε ένα προληπτικό βήμα κατά των καταχρηστικών αγωγών με την κατάργηση του άρθρου 362 του Ποινικού Κώδικα περί του αδικήματος της απλής δυσφήμισης (άρθρο 136 του ν. 5090/2024). Η κατάργηση της εν λόγω ρύθμισης αποτελεί σημαντικό προληπτικό μέτρο κατά των SLAPPs, καθώς εξαλείφει τον κίνδυνο ποινών φυλάκισης για δημοσιογράφους που ενεργούν στο πλαίσιο του καθήκοντός τους να ενημερώνουν τη δημόσια γνώμη. Η προηγούμενη διάταξη περί απλής δυσφήμισης άφηνε περιθώριο να εκτεθεί η δημοσιογραφική κρίση σε κακόβουλες αγωγές, ακόμη και όταν διαδίδονταν αποδεδειγμένα αληθή γεγονότα.

Αθήνα, 19 Νοεμβρίου 2025

Οι Εισηγητές

Γεωργία Μακροπούλου

Επιστημονική Συνεργάτις

Δημήτριος Βασιλείου

Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος

Νομοτεχνικής Επεξεργασίας

Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής

του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης

Επιστημονικών Μελετών

Αστέρης Πλιάκος

Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού

Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου

Κώστας Μαυριάς

Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών